

Рекомендована д. фармац. наук, проф. Л. М. Унгурян
УДК 615.22:616.1:338.5
DOI 10.11603/2312-0967.2018.2.9086

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

© А. С. Немченко, Ю. Є. Куриленко

Національний фармацевтичний університет, Харків
econotica@ukr.net

Мета роботи. Проведення маркетингових досліджень фармацевтичного ринку (ФР) лікарських засобів (ЛЗ), рекомендованих для лікування серцево-судинних захворювань (ССЗ).

Матеріали і методи. У дослідженні використано ЛЗ з уніфікованих клінічних протоколів лікування ССЗ за міжнародною непатентованою назвою (МНН) та дані реєстрів ліків за торговими назвами (ТН). Застосовані методи маркетингового аналізу, аналітичний, порівняльний та узагальнення інформації.

Результати й обговорення. Наведені результати маркетингового дослідження ФР ЛЗ для лікування ССЗ за 2013–2017 рр. Розраховані середні показники індексу цін ЛЗ, ліквідності ціни та доступності препаратів, які застосовують для фармакотерапії ССЗ.

Висновки. Встановлено значне превалювання на ФР препаратів іноземного виробництва над вітчизняними – 70,05 % до 29,95 %. Спостерігається зростання цін на препарати іноземних виробників у 1,09 раза та для вітчизняних у 1,06 раза, які використовуються у лікуванні ССЗ у 2017 р. порівняно з 2013 р. Це вплинуло на зниження доступності даної категорії ліків для хворих. У зв'язку з цим все більшої соціально-економічної значущості набуває потреба в розвитку вітчизняного виробництва та впровадження програм імпортозаміщення, а також розвитку Урядових програм із державного регулювання цін, зокрема референтного ціноутворення.

Ключові слова: серцево-судинні захворювання; фармацевтичний ринок; доступність лікарського засобу.

Вступ. За сучасних умов реформування вітчизняної системи охорони здоров'я все більшої актуальності набуває надання хворим на соціально важливі патології доступної, якісної та ефективної як медичної, так й фармацевтичної допомоги. ССЗ є основною причиною захворюваності та смертності працездатного населення. За даними ВООЗ, від ССЗ передчасно помирає понад 1,4 млн чоловік до 75 років у всьому світі [1]. Найбільший показник смертності спостерігався від ішемічної хвороби серця (ІХС) – 42,29 %, на другій позиції гіпертонічна хвороба (ГХ) – 38,29 %, а смертність від інших захворювань серцево-судинної системи (ССС) сягала 19,43 %. У зв'язку з високими показниками смертності та соціальної значущості хвороб ССС актуальності набуває дослідження доступності ЛЗ рекомендованих для лікування ІХС та ГХ.

Дослідження доступності ЛЗ для лікування ССЗ зазначені у публікаціях багатьох вітчизняних та закордонних вчених. Зокрема, більшість присвячених праць досліджуваній тематиці представлені у роботах А. С. Немченко, А. А. Котвіцької, М. М. Слободянюка, Л. В. Яковлевої, N. Townsend, M. Ortegon, V. Wirtz та ін. [2–8].

У зв'язку з постійними соціально-економічними змінами в Україні аналіз літературних джерел із маркетингових досліджень ФР ЛЗ для лікування ССЗ потребує постійного оновлення.

Підсумовуючи вищезазначене, метою роботи став маркетинговий аналіз ФР ЛЗ для лікування ССЗ, а саме ІХС та ГХ.

Матеріали і методи. У процесі дослідження були використані ЛЗ, які увійшли до уніфікованих клінічних протоколів лікування ССЗ за МНН, Державного реєстру лікарських засобів України, прайс листи інформаційно-пошукової системи «Моріон» [9,10]. Методами були обрані маркетинговий аналіз, аналітичний, порівняльний та узагальнення інформації.

Результати й обговорення. На першому етапі дослідження нами були проаналізовані протоколи лікування ССЗ, а саме уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги: «Артеріальна гіпертензія», затверджений наказом МОЗ № 384 від 24.05.2012 р. та уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги: «Стабільна ішемічна хвороба серця» наказ (МОЗ № 152 від 02.09.2016 р.). Відповідно до уніфікованої анатомо-терапевтично-хімічної класифікації (АТС), ЛЗ, що рекомендовані для лікування ГХ та ІХС відносяться до груп: С01D – органічні нітрати, С03A – сечогінні препарати з помірною активністю, тіазидної групи, С07 – блокатори β-адрено-рецепторів, С08 – антагоністи кальцієвих каналів, С09A – інгібітори

АПФ, С09С – блокатори рецепторів ангіотензину-II, С10А – статини, В01А – антитромботичні засоби. Станом на 01.12.2017 р. зазначені групи представлені 86 ЛЗ за МНН або 975 препаратів за ТН. За даними державної реєстрації ДП «Державного експертного центру МОЗ України» співвідношення вітчизняних пропозицій ЛЗ до іноземних становило 29,95 % : 70,05 % [10].

На другому етапі нами були розраховані та проаналізовані цінові характеристики ЛЗ, рекомендованих для лікування ССЗ, та представлених на ФР впродовж 2013–2017 рр. Для аналізу цінових характеристик препаратів ми використовували такі показники: середній індекс цін (I_{cp}), показник ліквідності ціни (C_{liq}) та показник доступності ЛЗ (D), які представлені у таблиці 1 [11].

Аналіз I_{cp} , був розрахований окремо для іноземних та вітчизняних ЛЗ. Встановлено, що у 2017 р. показник I_{cp} був більше одиниці за усіма групами, окрім В01А – антитромботичні засоби у вітчизняному сегменті. Впродовж всього періоду дослідження серед-

ній показник I_{cp} для вітчизняних ЛЗ дорівнював 1,14, для іноземних – 1,18. В цілому у 2017 р. порівняно з 2013 р., спостерігалось зростання I_{cp} для вітчизняних препаратів на 6,80 %, а для іноземних – 8,82 %.

Третій етап включав проведення розрахунку показника C_{liq} , який характеризує рівень варіації цін на ЛЗ та стан конкуренції на ФР. Відповідно до даних, зазначених у літературних джерелах, оптимальне значення показника C_{liq} повинно бути від 0 до 0,5. Загалом середні значення C_{liq} за досліджуваними групами ЛЗ не перевищували 0,5, що характеризує певною мірою стан конкуренції на ринку, як стабільний [11].

При аналізі середнього показника C_{liq} було встановлено, що найменше значення за 2013–2017 рр. як для іноземних, так й для вітчизняних ЛЗ було у групі С03А – сечогінні препарати з помірною активністю, тіазидної групи – 0,20 відповідно, а найбільше для іноземних препаратів було 0,44 у групі С01D– органічні нітрати, а для вітчизняних препаратів – 0,43 у групі С07– блокатори β -адренорецепторів.

Таблиця 1. Аналіз цінових характеристик іноземних та вітчизняних ЛЗ для лікування ССЗ за 2013–2017 рр.

ЛЗ / рік	I_{cp}				C_{liq}					D			
	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2013	2014	2015	2016	2017	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016
С01D – органічні нітрати													
*I	1,27	1,61	1,55	1,15	0,4022	0,4090	0,3563	0,4711	0,5683	1,03	0,69	0,73	0,95
*B	1,09	1,40	1,32	1,29	0,3291	0,2543	0,3562	0,2791	0,2244	0,94	0,99	0,71	0,99
С03А – сечогінні препарати з помірною активністю, тіазидної групи													
I	1,16	1,37	1,79	1,12	0,2051	0,2110	0,1926	0,1929	0,2180	1,01	0,71	0,85	0,86
B	1,07	1,23	1,44	1,11	0,1905	0,2113	0,1979	0,2012	0,2204	0,98	0,86	0,89	0,82
С07 – блокатори β-адренорецепторів													
I	0,88	1,04	1,11	1,11	0,2051	0,2256	0,2429	0,2346	0,2524	1,18	1,03	0,75	0,79
B	0,95	0,98	1,12	1,14	0,4821	0,4225	0,3873	0,4265	0,4334	1,30	0,94	1,01	0,83
С08 – антагоністи кальцієвих каналів													
I	0,98	1,17	1,41	1,16	0,2864	0,3154	0,5182	0,2741	0,4322	1,06	0,92	0,87	0,99
B	1,10	1,09	1,23	1,08	0,2428	0,3202	0,2283	0,2214	0,2573	1,07	0,99	0,99	0,98
С09А – інгібітори АПФ													
I	0,82	1,26	1,64	1,30	0,2210	0,3043	0,1948	0,1969	0,3548	0,90	0,86	0,99	0,98
B	0,94	1,07	1,52	1,15	0,3583	0,2629	0,1451	0,1609	0,3352	0,93	0,98	0,97	0,97
С09С – блокатори рецепторів ангіотензину-II													
I	1,05	1,30	1,45	1,06	0,2769	0,3563	0,2166	0,1686	0,5021	0,98	0,91	0,99	0,98
B	1,09	1,03	1,16	1,13	0,5117	0,2711	0,2397	0,4253	0,3846	1,03	0,99	0,97	0,99
С10А – статини													
I	1,04	1,14	1,28	1,00	0,5380	0,4672	0,3885	0,3979	0,3406	0,97	0,92	0,96	0,98
B	1,05	1,29	1,52	1,01	0,2598	0,3512	0,4518	0,4769	0,2211	0,98	1,05	0,90	0,96
В01А – антитромботичні засоби													
I	0,95	0,81	0,86	1,00	0,1869	0,3408	0,2079	0,2886	0,1864	0,72	0,68	0,65	0,99
B	0,86	0,80	0,77	0,88	0,2572	0,2059	0,2786	0,5063	0,2836	0,67	0,67	0,62	0,84

Примітки: *I – іноземні ЛЗ; *B – вітчизняні ЛЗ.

На заключному етапі дослідження нами був розрахований соціально-економічний показник D ЛЗ. Для забезпечення державою гарантованого рівня доступності ЛЗ значення даного показника повинно бути більше одиниці. При розрахунку середнього показника D ЛЗ було встановлено, що у 2013 р. для груп: C01D – органічні нітрати, C03A – сечогінні препарати з помірною активністю, тіазидної групи, C07 – блокатори β-адренорецепторів, C08 – антагоністи кальцієвих каналів, C09C – блокатори рецепторів ангіотензину-II був більше одиниці, це може свідчити про значну кількість взаємозамінних препаратів на ФР та їх низьку роздрібну ціну порівняно з іншими роками дослідження [11].

Протягом всього періоду дослідження середній показник D становив 0,90 за групою іноземних ЛЗ та 0,93 для вітчизняних препаратів. У період з 2014 до 2017 р. більшість ЛЗ, представлених на ринку України у досліджуваному сегменті, була малодоступною для населення. Даний факт засвідчує про стрімке зростання цін на ЛЗ, що не відповідало підйому прожиткового мінімуму та зростання заробітної плати у досліджуваній період. Так, наприклад, ціна на препарати вітчизняного виробника Вератард капс. 180 мг № 30 «ПАТ Борщагівський ХФЗ» (Україна) зросла у 2,33 раза, а на ЛЗ Лізиноприл-Лугал табл. 10 мг № 30

«ВАТ Луганський ХФЗ» (Україна) у 3,60. На препарат іноземного виробництва Ізокет розчин для інф. 0,1 % амп 10 мл № 10 «UCB Pharma» (Бельгія) спостерігалось зростання ціни у 2,06 раза, на Німотоп р-н д/інф. 10 мг 50 мл № 5 «Bayer Pharmaceuticals» (Німеччина) – у 2,62 раза, на препарат Каптоприл табл. 25 мг № 20 «KRKA» (Словенія) – у 3,22, Тенорик табл. 50 мг + 12,5 мг № 28 «IPCA» (Індія) – у 4,48 раза.

Висновки. 1. Проведене дослідження вітчизняного ФР стосовно фармакотерапії хворих на ССЗ дозволило встановити превалювання на ринку ліків іноземного виробництва над вітчизняними майже у 2,34 раза.

2. Розрахунок середнього індексу цін I_{cp} підтвердив, що у 2017 р., порівняно з 2013 р., відбулося зростання цін на препарати іноземного виробництва у 1,09 раза та вітчизняного у 1,06 раза. Аналіз середнього показника C_{lic} за дослідний період не перевищував 0,5, що характеризувало рівень конкуренції на ФР як стабільний.

3. Здійснений аналіз показника D ЛЗ показав, що значна кількість препаратів для лікування ССЗ є малодоступною для населення. Залежність вітчизняного ФР від ЛЗ іноземного виробництва, прямо впливає на доступність ліків, а отже, потребує впровадження програм їх імпортозаміщення для українських виробників.

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

А. С. Немченко, Ю. Е. Куриленко

Национальный фармацевтический университет, Харьков
economica@ukr.net

Цель работы. Проведение маркетинговых исследований фармацевтического рынка (ФР) лекарственных средств (ЛС), рекомендованных для лечения сердечно-сосудистых заболеваний (ССЗ).

Материалы и методы. В исследовании были использованы ЛС, которые включены в унифицированные клинические протоколы лечения ССЗ по международным непатентованным названиям (МНН) и данные реестров лекарств по торговым наименованиям (ТН). Используются методы маркетингового анализа, аналитический, сравнительный и обобщения информации.

Результаты и обсуждение. Приведены результаты маркетингового исследования ФР ЛС для лечения ССЗ за 2013–2017 гг. Рассчитаны средние показатели индекса цен ЛС, ликвидности цены и доступности препаратов, которые применяют в фармакотерапии ССЗ.

Выводы. Установлено значительное превалирование на ФР препаратов иностранного производства над отечественными – 70,05 % до 29,95 %. Наблюдается рост цен на препараты иностранных производителей в 1,09 раз и для отечественных в 1,06 раза, используемых в лечении ССЗ в 2017 г. по сравнению с 2013 г. Это повлияло на снижение доступности данной категории лекарств для больных. В связи с этим все большую социально-экономической значимости приобретает потребность в развитии отечественного производства и внедрения программ импортозамещения, а также развития правительственных программ по государственному регулированию цен, в частности референтного ценообразования.

Ключевые слова: сердечно-сосудистые заболевания; фармацевтический рынок; доступность лекарственного средства.

MARKETING RESEARCH OF PHARMACEUTICAL MARKET OF MEDICINES FOR TREATMENT OF CARDIOVASCULAR DISEASES

A. S. Nemchenko, Yu. Ye. Kurylenko

National University of Pharmacy, Kharkiv

economica@ukr.net

The aim of the work. Carrying out marketing research of the pharmaceutical market (PhM) of medicines recommended for the treatment of cardiovascular diseases (CVD).

Materials and Methods. The study used the drugs that were included in the unified clinical protocol for the treatment of CVD under the international non-proprietary name (INN) and the registration of drug names under the trade names (TN). Methods of marketing analysis, analytical, comparative and generalization of information are used.

Results and Discussion. The results of a marketing study of the drug for treatment of CVD for 2013–2017 are presented. The average values of the drug price index, the liquidity of the price and the availability of MD, which are used in pharmacotherapy, are calculated CVD.

Conclusions. It has been established that a significant prevalence of preparations of foreign manufacture on PhM over domestic 70.05 % to 29.95 %. The increase in prices for preparations of foreign manufacturers was 1.09 times and for domestic ones 1.06 times, used to treat CVD in 2017 in comparison with 2013 for influenced the decrease in the availability of this category of MD for the population. In connection with this, the need for the development of domestic production and the introduction of import substitution programs, as well as the development of government programs for state regulation of prices, in particular, reference pricing, is acquiring ever greater socio-economic importance.

Key words: cardiovascular diseases; pharmaceutical market; accessibility of medicines.

Список літератури

1. World Health Organization [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.who.int/en/>
2. Немченко А. С. Аналіз доступності основних лікарських засобів для лікування серцевої недостатності на вітчизняному фармацевтичному ринку / А. С. Немченко, Ю. Є. Куриленко // Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики : матеріали V наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 20-21 квіт. 2017 р. – Харків, 2017. – С. 410–411.
3. Котвицкая А. А. Маркетинговый анализ рынка препаратов, которые применяются для лечения инфаркта миокарда / А. А. Котвицкая, О. И. Красуля // Науч. ведомости Белгородского гос. университета. – 2013. – № 7 (147). – С. 208-213.
4. Слободянюк М. М. Маркетинговий аналіз ринку серцево-судинних препаратів в Україні / М. М. Слободянюк, Ю. В. Байгуш // Управління, економіка та забезпечення якості в фармацевції. – 2016. – № 1. – С. 72–79.
5. Яковлева Л. В. Аналіз доступності лікарських препаратів для лікування гіпертонічної хвороби / Л. В. Яковлева, М. М. Портянка, О. М. Кириченко // Соціальна фармація: стан, проблеми та перспективи : матеріали наук. симпозиуму у рамках VIII Нац. з'їзду фармацевтів України, м. Харків, 15-16 верес. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 141.
6. Townsend N. Cardiovascular disease in Europe: epidemiological update 2016 / N. Townsend, L. Wilson // *European Heart Journal*. – 2016. – Vol. 37 (42). – P. 3232–3245.
7. Ortegon M. M. Cost effectiveness of strategies to combat cardiovascular disease, diabetes, and tobacco use in sub-Saharan Africa and South East Asia: mathematical modelling study / M. M. Ortegon // *BMJ*. – 2012.
8. Wirtz V. J. Access to medications for cardiovascular diseases in low- and middle-income countries / V. J. Wirtz // *Circulation*. – 2016. – Vol. 133 (21). – P. 2076–2085.
9. Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Кардіологія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medprosvita.com.ua/nakaz-vid-03-07-2006-n-436-pro-zatverdzhennya-protokoliv>
10. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drz.com.ua/>
11. Немченко А. С. Ціноутворення на лікарські засоби : монографія / А. С. Немченко, К. Л. Косяченко, О. А. Немченко. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Х. : Вид-во ФОП Вировець А. П. Видавнича група «Апостроф», 2012. – 304 с.

References

1. World Health Organization. [Electronic resource, Geneva]. Available from: <http://www.who.int/en/> [Accessed October 2017].
2. Nemchenko AS, Kurylenko YuYe. [Analysis of the availability of essential medicines for the treatment of heart failure in the domestic pharmaceutical market]. Actual problems of development of branch economy and logistics: materials V Sciences-practice. conf. from international participation. Kharkiv; 2017. p. 410-1. Ukrainian.
3. Kotvitskaya AA, Krasulya OI. [Marketing analysis of the

market of drugs that are used to treat myocardial infarction]. Nauch. vedomosti Belgorodskoho gos. universiteta. 2013;7(147): 208-13. Russian.

4. Slobodianiuk MM, Baihush YuV. [Marketing analysis of the cardiovascular market in Ukraine]. Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii. 2016;1: 72-9. Ukrainian.

5. Yakovlieva LV, Portianka MM, Kyrychenko OM. [An analysis of the availability of drugs for the treatment of hypertension]. Social Pharmacy: Status, Problems and Prospects: Materials of Sciences. symposium within the VIII National the Congress of Pharmacists of Ukraine. Kharkiv: 2016;141. Ukrainian.

6. Townsend N, Wilson L. Cardiovascular disease in Europe: epidemiological update 2016. European Heart Journal. 2016;37(42): 3232-45.

7. Ortegon MM. Cost effectiveness of strategies to combat cardiovascular disease, diabetes, and tobacco use in sub-

Saharan Africa and South East Asia: mathematical modelling study. BMJ. 2012.

8. Wirtz VJ. Access to medications for cardiovascular diseases in low- and middle-income countries. Circulation. 2016;133(21): 2076-85.

9. Pro zatverdzhennia protokoliv nadannia medychnoi dopomohy za spetsialnistiu "Kardiologhiia". [Electronic resource, Ukrainian]. Available from: <https://medprosvita.com.ua/nakaz-vid-03-07-2006-n-436-pro-zatverdzhennya-protol/> [Accessed October 2017]. Ukrainian.

10. Derzhavnyi reiestr likarskykh zasobiv Ukrainy [Electronic resource, Ukrainian]. Available from: <http://www.driz.com.ua/> [Accessed December 2017]. Ukrainian.

11. Nemchenko AS, Kosiachenko KL, Nemchenko OA. Pricing for drugs: a monograph. [Ціноутворення на лікарські засоби: монографія] Kharkiv: Vy-vo FOP Vyrovets AP Vydavnycha hrupa "Apostrof"; 2012. Ukrainian.

Отримано 12.04.2018